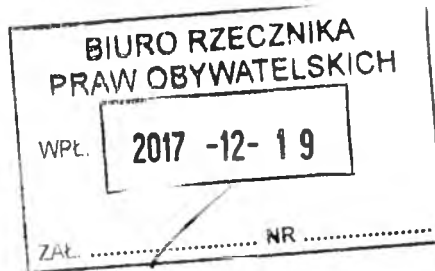

Warszawa, 12.12. 2017 r.

Podsekretarz Stanu

DSRiN-II-053-19/17/2

171212-00174

DSRiN-II-053-18/17/7

171218-01471

Pan

Adam Bodnar

Rzecznik Praw Obywatelskich

Szanowny Panie Rzeczniku,

W związku z pismem z dnia 8 listopada 2017 r., dotyczącym zagadnienia przysposobień zagranicznych, w szczególności w kontekście potrzeby nowelizacji stosownych przepisów ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. *Kodeks rodzinny i opiekuńczy* (t.j. Dz. U. 2017 r., poz. 682) - dalej „kro” i ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. *Kodeks postępowania cywilnego* (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 1822, z późn. zm.) - dalej „kpc”, pragnę podziękować za zainteresowanie przedmiotową problematyką, tak istotną dla zapewnienia prawidłowej ochrony i realizacji praw małoletniego.

Informuję, że aktualnie w Ministerstwie Sprawiedliwości nie są prowadzone ani planowane prace legislacyjne zmierzające do nowelizacji przepisów ustawy *Kodeks rodzinny i opiekuńczy* i ustawy *Kodeks postępowania cywilnego* mających zastosowanie w przypadku adopcji międzynarodowych.

Stosownie do przepisu art. 7 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa, co oznacza, że normy prawne określają ich kompetencje, zadania, tryb postępowania, zaś organy te mogą działać jedynie w tych granicach. Minister Sprawiedliwości może zatem podejmować działania tylko w takim zakresie, w jakim posiada upoważnienie ustawowe.

Minister kierujący działem administracji rządowej jest właściwy w sprawach z zakresu administracji rządowej określonych w ustawie, z wyjątkiem spraw zastrzeżonych w odrębnych przepisach do kompetencji innego organu (art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 4 września 1997 r. *o działach administracji rządowej* - t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 888), dalej: „u.d.a.rz”.

Zgodnie z przepisem art. 28a u.d.a.rz. dział rodzina obejmuje sprawy uwarunkowań demograficznych w kraju, opieki nad dzieckiem do lat 3, ochrony i wspierania rodziny z dziećmi na utrzymaniu, w szczególności rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, rozwoju systemu pieczy zastępczej nad dzieckiem, koordynowania i organizowania współpracy organów administracji publicznej, organizacji pozarządowych i instytucji w zakresie realizacji praw rodziny i dziecka oraz współpracy międzynarodowej dotyczącej realizacji i ochrony praw rodziny i dziecka (pkt 2 - 6).

Zarówno sprawy adopcji, jak i pieczy zastępczej nad dzieckiem należą zatem do Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, kierującego poza działem administracji rządowej rodzina, także działami - praca i zabezpieczenie społeczne [§ 1 *Statutu Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej* stanowiącego Załącznik do zarządzenia nr 153 Prezesa Rady Ministrów z dnia 29 grudnia 2015 r. w sprawie nadania statutu Ministerstwu Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (MP, poz. 1304), dalej: Załącznik]. Obsługę zadań Ministra w zakresie działu rodzina zapewnia w szczególności Departament Polityki Rodzinnej (§ 5 Załącznika). Minister Sprawiedliwości, kierujący działem administracji rządowej sprawiedliwość, nie może tym samym wykraczać poza przyznane mu ustawowo uprawnienia (art. 24 u.d.a.rz.).

Podkreślić należy, że szczegółowe regulacje obejmujące postępowanie adopcyjne zawiera ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 697) - dalej „uwr”. Z tych względów analiza obowiązujących rozwiązań prawnych, o których mowa w wystąpieniu, oraz ewentualna inicjatywa ustawodawcza będąca jej następstwem, należy do Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Wskazany resort sygnalizował potrzebę zmian w omawianym obszarze, co wynika z treści przedmiotowego wystąpienia. Wraz z podjęciem prac legislacyjnych w tym kierunku, w zależności od proponowanych rozwiązań, niezbędna może się również okazać nowelizacja ustawy *Kodeks rodzinny i opiekuńczy* oraz ustawy *Kodeks postępowania cywilnego*, co należy do kompetencji Ministra Sprawiedliwości.

Odnosząc się do poszczególnych propozycji dotyczących omawianej problematyki, należy podkreślić, że w obowiązującym stanie prawnym adopcja międzynarodowa jest co do zasady traktowana jako rozwiązanie ostateczne.

Zgodnie z przepisem art. 167 uwr dziecko może być zakwalifikowane do przysposobienia związanego ze zmianą dotychczasowego miejsca zamieszkania dziecka

na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na miejsce zamieszkania w innym państwie po wyczerpaniu wszystkich możliwości znalezienia kandydata do przysposobienia tego dziecka na terenie kraju, chyba że między przysposabiającym a przysposabianym dzieckiem istnieje stosunek pokrewieństwa lub powinowactwa albo gdy przysposabiający już przysposobił siostrę lub brata przysposabianego dziecka. Uzupełnieniem powyższej regulacji jest treść art. 114² § 1 kro, zgodnie z którym przysposobienie, które spowoduje zmianę dotychczasowego miejsca zamieszkania przysposabianego w Rzeczypospolitej Polskiej na miejsce zamieszkania w innym państwie, może nastąpić wówczas, gdy tylko w ten sposób można zapewnić przysposabianemu odpowiednie zastępcze środowisko rodzinne, chyba że między przysposabiającym a przysposabianym istnieje stosunek pokrewieństwa lub powinowactwa albo gdy przysposabiający już przysposobił siostrę lub brata przysposabianego.

Dodatkowy wymóg, w związku z możliwością adopcji międzynarodowej, formułuje przepis art. 120¹ § 3 kro, który uzależnia tego rodzaju przysposobienie od upływu określonego przez sąd opiekuńczy okresu osobistej styczności przysposabiającego z przysposabianym w dotychczasowym miejscu zamieszkania przysposabianego lub w innej miejscowości w Rzeczypospolitej Polskiej.

Nie można jednocześnie zapominać o treści przepisów art. 57 i art. 58 ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. *Prawo prywatne międzynarodowe* (Dz. U. z 2015 r., poz.1792), które stosuje się w przypadku adopcji międzynarodowej, co też determinuje zakres potencjalnych zmian w tym obszarze.

Jak się wydaje, przywoływane w wystąpieniu problemy pojawiające się w praktyce orzeczniczej sądów rodzinnych wynikają nie tyle z niejasności przepisów, co z niestosowania ich *ad casu*, w znaczeniu nieuwzględniania specyfiki danej sprawy. Podkreślić należy, że praktyka orzecznicza może być ewentualnie korygowana przez Sąd Najwyższy w drodze tzw. nadzoru judykacyjnego nad sądami powszechnymi, wobec czego nie w każdym przypadku jedynym pożądanym działaniem byłaby zmiana obowiązujących regulacji.

Przepis art. 120¹ kro nie precyzując okresu styczności i pozostawia sądowi ocenę okoliczności konkretnej sprawy. Jego określenie należy do sądu opiekuńczego, który przy ustalaniu czasu trwania tego okresu powinien zatem wziąć pod uwagę przede wszystkim wiek dziecka, stan jego zdrowia oraz stopień rozwoju psychofizycznego. W postanowieniu określającym sposób i okres osobistej styczności przysposabiającego (przysposabiających) z przysposabianym, sąd powinien dokładnie wskazać okres styczności poprzez określenie

początkowej i końcowej daty albo wskazania liczby dni, tygodni lub miesięcy trwania tego okresu. Okres ten może być skrócony albo przedłużony przez sąd opiekuńczy w stosunku do okresu pierwotnie ustalonego przez sąd.

Sąd w oparciu o dane z przebiegu styczności powinien nabrać przekonania, że przyszłe relacje między przysposobionym i przysposabiającym ułożą się właściwie, a przysposabiający wywiąże się należycie ze swoich obowiązków (art. 114¹ § 1 kro) oraz, że dobro małoletniego nie ucierpi na skutek przysposobienia. Bywają przy tym sytuacje, iż czasu styczności nie sposób określić na dłuższy okres z powodu szczególnych okoliczności dotyczących wnioskodawcy, przykładowo jego zatrudnienia i możliwości korzystania z urlopu. Okoliczności te wymagają rozsądnego ich wyważenia przez sąd orzekający w sprawie.

Przytaczana regulacja art. 120¹ kro nie określa sposobu osobistej styczności przysposabiającego z przysposobianym, przy czym sąd czyniąc ustalenia w tym zakresie powinien wziąć pod uwagę okoliczności konkretnej sprawy, uwzględniając - podobnie jak to ma miejsce w przypadku ustalania długości tego okresu - przede wszystkim wiek dziecka, stan jego zdrowia oraz stopień jego rozwoju. „Osobista styczność” przysposabiającego z dzieckiem obejmuje m.in. widywanie się z małoletnim, sprawowanie nad nim pieczy oraz wszelkie formy kontaktów z nim - za pośrednictwem telefonu, internetu, czy korespondencji. W postanowieniu określającym osobistą styczność, sąd powinien dokładnie wskazać sposób kontaktu (miejsce, czas i częstotliwość spotkań, np. spotkania z dzieckiem w określonych godzinach, w określone dni, w określonym miejscu i w obecności wskazanej osoby).

Podsumowując powyższe wskazuję, że osobistą styczność należy jednocześnie postrzegać w kategoriach różnorodnych form utrzymywania kontaktów, o których mowa w art. 113 § 2 kro. Jak słusznie podkreśla Robert Zegadło w *Komentarzu do Kodeksu Rodzinnego i Opiekuńczego* pod redakcją Jacka Wiercińskiego (wydanie I, Lexis Nexis Warszawa 2014, str. 841), przepis art. 120¹ kro nie odsyła do form wskazanych w przepisach o kontaktach z dzieckiem, gdyż obowiązują one od roku 2008, zaś art. 120¹ kro - od roku 1995. Formy tej styczności wymagają dostosowania do wielu czynników, zatem ich standaryzowanie nie wydaje się konieczne.

Należy stanąć na stanowisku, że mimo, iż regulacja art. 120¹ § 4 kro nie precyzuje czynności sądu dokonywanych w ramach nadzoru, zakres tego nadzoru nie powinien budzić wątpliwości sądów opiekuńczych. Podejmowane czynności nadzorcze powinny zależeć

od ustalonej przez sąd formy styczności i powinny być najintensywniejsze w przypadku ustalenia tej styczności w formie pieczy przysposabiającego nad przysposabianym.

Wydaje się, że w przypadku osobistej styczności należy stosować odpowiednio przepisy ustawy *Kodeks rodzinny i opiekuńczy* dotyczące nadzoru sądowego nad sprawowaniem opieki przez opiekuna (art. 165 - 166 kro), z wyjątkiem przepisów dotyczących nadzoru nad pieczęcią opiekuna nad majątkiem dziecka. W ramach nadzoru sąd opiekuńczy ma prawo zaznajamiać się na bieżąco z działalnością przysposabiającego oraz udzielać mu odpowiednich wskazówek i poleceń (art. 120¹ § 4 kro w zw. z art. 165 § 1 kro). Sąd opiekuńczy może również żądać od przysposabiającego przedstawienia dokumentów oraz wyjaśnień we wszelkich sprawach związanych z realizacją przez niego okresu preadopcyjnego (art. 120¹ § 4 kro w zw. z art. 165 § 2 kro). Przysposabiający może zostać przez sąd opiekuńczy zobowiązany do przedkładania - w terminach ustalonych - sprawozdań dotyczących osoby przysposabianego (art. 120¹ § 4 kro w zw. z art. 166 § 1 kro).

Zwracam jednocześnie uwagę, że do kwestii nadzoru nad przebiegiem okresu preadopcyjnego mają zastosowanie wskazówki Sądu Najwyższego sformułowane w ust. 4 pkt XIV uchwały z dnia 9 czerwca 1976 r. *Zalecenia kierunkowe w sprawie wzmożenia ochrony rodziny* (III CZP 46/75, OSNCP 1976, Nr 9, poz. 184, PiP 1977, Nr 12, s. 119).

Z zaleceń tych wynika, że nadzór nad osobistą stycznością przysposabiającego z przysposabianym powinien być tak zorganizowany, aby sąd opiekuńczy uzyskiwał regularne i rzeczywiste dane o sposobie sprawowania opieki i jej wynikach, a zatem aby kontrola ze strony sądu była realna. Sąd nie może się ograniczać do odbierania samych sprawozdań od przysposabiającego. Powinien ponadto sprawdzać, w jakich warunkach dziecko przebywa, jak się przedstawia jego rozwój fizyczny i duchowy, jakie robi postępy w nauce; w miarę potrzeby badać dziecko przez specjalistów (lekarzy, psychologów), kontaktować się z innymi organami (np. ze szkołą), czy też sprawdzać warunki jego bytowania za pośrednictwem kuratora sądowego. Chodzi o to, aby nadzór był rzeczywisty, a nie formalny. Zdaniem Sądu Najwyższego, sąd opiekuńczy może także wysłuchiwać dziecko.

W sytuacji niewłaściwego przebiegu okresu styczności przysposabiającego z przysposabianym można zastosować wskazówkę zawartą w przepisie art. 168 kro, werbalizującą obowiązek sądu opiekuńczego wydania odpowiednich zarządzeń w przypadku nienależytego sprawowania opieki nad dzieckiem przez opiekuna. Oznacza to, że nienależyte

realizowanie styczności przez przysposabiającego z reguły powinno wywołać niezwłoczne jej zakazanie i oddalenie wniosku o przysposobienie.

Nawiązując do postulowanego wprowadzenia rozwiązań zmierzających do ochrony dobra dziecka podczas procedury przysposobienia zagranicznego pragnę podkreślić, że obecnie obowiązujący przepis art. 120¹ § 4 kro również wpisuje się w realizację tego celu. Stanowi on, iż przy realizacji nadzoru nad przebiegiem osobistej styczności przysposabiającego z przysposabianym sąd opiekuńczy korzysta z pomocy ośrodka adopcyjnego oraz może skorzystać z pomocy organu pomocniczego w sprawach opiekuńczych. Korzystanie przez sąd z pomocy ośrodka adopcyjnego ma charakter obligatoryjny, co wynika ze sformułowania „sąd opiekuńczy korzysta”. Należy więc przyjąć, że z takiej pomocy sąd jest obowiązany korzystać każdorazowo określając czas, miejsce i sposób osobistej styczności przysposabiającego z przysposabianym. Informacje, którymi dysponuje ośrodek na temat przysposobianego dziecka, powinny bowiem być pomocne dla sądu przy precyzowaniu kwestii związanych z ustaleniem okresu preadopcyjnego. Tego rodzaju współpraca wpisuje się w realizację postulatu dbałości o dobro przysposobianego podczas procedury adopcyjnej i daje gwarancję uzyskania obiektywnych danych o kandydatach starających się o przysposobienie.

Należy podkreślić, że *de facto* przyjęte w Polsce regulacje w zakresie adopcji międzynarodowej odpowiadają standardom międzynarodowym wynikającym z *Konwencji haskiej o ochronie dzieci i współpracy w dziedzinie przysposobienia międzynarodowego* z dnia 29 maja 1993 r. (Dz. U. z 2000 r., Nr 39, poz. 448), a także *Konwencji o prawach dziecka* z dnia 20 listopada 1989 r. (Dz. U. z 1991 r., Nr 120, poz. 526). Podstawowym środkiem dopuszczalności adopcji międzynarodowej jest kwalifikacja do niej dokonywana właśnie przez ośrodek adopcyjny prowadzący centralny bank danych, po zakwalifikowaniu dziecka do adopcji przez ośrodek prowadzący jego sprawę oraz po bezskutecznym poszukiwaniu kandydatów do przysposobienia za pośrednictwem wszystkich ośrodków adopcyjnych w kraju.

Inny charakter ma z kolei współpraca sądu z organem pomocniczym w sprawach opiekuńczych, do których zaliczyć należy kuratorów sądowych (zawodowych i społecznych kuratorów rodzinnych) oraz opiniodawcze zespoły sądowych specjalistów, z pomocy których sąd opiekuńczy korzysta „w razie potrzeby”, a zatem fakultatywnie. Współdziałanie sądu opiekuńczego z ośrodkiem adopcyjnym i organami pomocniczymi wyklucza oczywiście

przejęcie przez te organy całokształtu funkcji nadzorczych nad przebiegiem osobistej styczności przysposabiającego z przysposabianym.

Wobec wątpliwości co do zasadności reprezentowania interesów dziecka w postępowaniu o przysposobienie przez pracownika ośrodka adopcyjnego, ustanowionego opiekunem prawnym dla małoletniego, zwracam uwagę, że przysposabiane dziecko nie jest uczestnikiem takiego postępowania w rozumieniu art. 510 kpc, taki przymiot posiada opiekun prawny.

Z uwagi na powyższe postulat powołania przedstawiciela dziecka w postępowaniu o przysposobienie nie przystaje do regulacji w obszarze procedury cywilnej dotyczących stron, ich przedstawicieli i pełnomocników. Trudno zatem określić, jakie uprawnienia i obowiązki w toku postępowania miałyby taki przedstawiciel dziecka nie będącego uczestnikiem w sprawie o przysposobienie i jaką rolę odgrywałby w toczącym się postępowaniu.

Ustawodawca wskazuje jednoznacznie, że udział przysposabianego w sprawie toczącej się przed sądem ogranicza się do wyrażenia przez niego zgody na przysposobienie, jeśli ukończył on trzynaście lat, przy czym, co istotne, ukończenie przez przysposabianego wskazanego wieku oznacza, że bez jego zgody sąd nie może orzec przysposobienia. Uprawnienie do wyrażenia zgody na przysposobienie, w rozumieniu art. 118 kro, jest uprawnieniem osobistym przysposabianego, co oznacza, że wyrazić ją może wyłącznie sam przysposabiany, a zgody tej nie może w jego imieniu wyrazić jego przedstawiciel ustawowy.

Zgoda przysposabianego na przysposobienie może być wyrażona wyłącznie przed sądem opiekuńczym w toku postępowania w sprawie o przysposobienie w sposób bezpośredni, ustnie i zostać uwzględniona w protokole posiedzenia. Nie może być wyrażona ani w piśmie procesowym, ani przez jakąkolwiek inną osobę, chociażby pełnomocnika przysposabianego.

Jeżeli przysposabiany nie ukończył trzynastego roku życia, jego zgoda nie jest konieczna do przysposobienia. W takiej sytuacji stosuje się jednak przepis art. 118 § 2 kro, wskazujący na obowiązek sądu opiekuńczego wysłuchania przysposabianego, który nie ukończył trzynastu lat, ale jest w stanie pojąć znaczenie przysposobienia, to znaczy cel, funkcję oraz faktyczne i prawne skutki tej instytucji.

Wysłuchanie przysposabianego, o którym mowa w przepisie art. 118 § 2 kro, użyte zostało przez ustawodawcę w znaczeniu procesowym. Należy je odróżnić od „przesłuchania” uczestników postępowania w ramach postępowania dowodowego. Wysłuchanie nie podlega

przepisom o dowodach i nie jest objęte sankcją odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań. Stosuje się jednak do niego regulację z art. 3 kpc, zgodnie z którą uczestnicy postępowania obowiązani są składać wyjaśnienia zgodnie z prawdą i bez zatajania czegokolwiek. W kontekście powyższych uregulowań można wysnuć wniosek, że w ocenie ustawodawcy to sąd opiekuńczy odbierając zgodę lub wysłuchując przysposobianego jest gwarantem tego, że jego prawa i interesy nie doznają uszczerbku.

Na marginesie pragnę zwrócić również uwagę, że poza opiekunem prawnym w postępowaniu mogą wziąć udział także rodzice przysposobianego. W postanowieniu z dnia 18 sierpnia 1999 r. (sygn. akt I CKN 541/99) Sąd Najwyższy stwierdził, że pozbawienie władzy rodzicielskiej rodzica dziecka, które ma być przysposobione, nie niweczy możliwości wzięcia przez niego udziału w sprawie o przysposobienie w charakterze uczestnika postępowania. Rodzice nawet pozbawieni władzy rodzicielskiej są - w rozumieniu art. 576 § 1 kpc - osobami bliskimi dziecka objętego procedurą adopcyjną. Z tego powodu ich udział w postępowaniu o przysposobienie nie jest wyłączony, nawet w sytuacji, kiedy ich zgoda na przysposobienie nie jest potrzebna. Wyjątkiem jest sytuacja, gdy rodzice wyrazili zgodę na przysposobienie dziecka w przyszłości bez wskazania osoby przysposabiającego. W takim wypadku rodzice są pozbawieni z mocy prawa udziału w postępowaniu, co wynika wprost z przepisu art. 586 § 3 kpc.

Analizując rolę opiekuna prawnego należy podkreślić, że jest on uczestnikiem postępowania o przysposobienie, co więcej przysługuje mu uprawnienie do wyrażenia zgody na przysposobienie dziecka, a to wiąże się z wykonywaniem przez niego funkcji przedstawiciela ustawowego dziecka. Nie jest to jednak jego prawo osobiste, tym samym podlega ono kontroli sądu opiekuńczego (art. 165 kro).

Zgodę na przysposobienie dziecka mogą wyrazić wyłącznie rodzice dziecka albo jego opiekun ustanowiony w sytuacji, gdy żadnemu z rodziców nie przysługuje władza rodzicielska.

Jak wyżej wskazano, zgody tej nie może wyrazić żadna inna osoba, chociażby kurator dziecka, z wyjątkiem sytuacji jego ustanowienia na podstawie art. 157 kro, czyli w sytuacji, w której opiekun doznaje tzw. przemijającej przeszkody w sprawowaniu opieki. Trzeba wskazać, że jeżeli sąd nie postanowi inaczej (art. 604 kpc), kuratorowi ustanowionemu w miejsce opiekuna zasadniczo przysługuje ogół uprawnień opiekuna, w tym również uprawnienie do wyrażenia zgody na przysposobienie dziecka.

Jedną z okoliczności, która stanowi przemijającą przeszkodę w sprawowaniu opieki jest sytuacja, w której przysposabiającym w sprawie o przysposobienie dziecka pozostającym pod opieką jest sam opiekun lub jego krewni. W tak specyficznej sytuacji, budzącej wątpliwości co do tego, czy interes dziecka jest właściwie zabezpieczony, opiekun prawny, zgodnie z art. 159 § 1 w zw. z art. 159 § 2 kro, nie powinien reprezentować podopiecznego, co skutkowało powinno ustanowieniem przez sąd opiekuńczy kuratora, zgodnie z art. 157 kro. Kurator ten władny jest wyrazić zgodę na przysposobienie dziecka.

Wydaje się, że trudno dostrzec proste przełożenie powyższego przypadku, warunkującego ustanowienie kuratora, na wszystkie postępowania w sprawie o przysposobienie zagraniczne, zakładając *a priori*, że każdy opiekun prawny nie będzie działał z poszanowaniem dobra dziecka i zgodzi się na przysposobienie, chcąc przyspieszenia procedury adopcyjnej nawet wbrew oczywistemu naruszeniu interesu dziecka.

Zarówno zgoda, jak i odmowa zgody na przysposobienie nie są dla sądu bezwzględnie wiążące. Sąd opiekuńczy może wyjątkowo orzec przysposobienie mimo braku zgody opiekuna dziecka, jeżeli zaistnieją tzw. szczególne okoliczności oraz jeżeli wymaga tego dobro dziecka (art. 120 zd. 2 kro). Okolicznością szczególną, w której zaistnieje przesłanka orzeczenia przez sąd opiekuńczy przysposobienia mimo braku zgody opiekuna jest okoliczność, w której opiekun jest związany z dzieckiem uczuciowo, a dziecko jest do niego przywiązane (np. gdy opiekunem są babcia lub dziadek), lecz z uwagi na wiek lub stan zdrowia opiekun nie może - zdaniem sądu - zapewnić dziecku odpowiednich warunków życia i rozwoju. Sąd opiekuńczy ma obowiązek w każdej indywidualnej sprawie wnikliwie zbadać istnienie szczególnych okoliczności oraz przesłanki dobra dziecka decydującej o orzeczeniu przysposobienia mimo braku zgody opiekuna dziecka, przy czym szczególnych okoliczności nie wolno interpretować rozszerzająco. Ponadto obiektywnie nieuzasadniona odmowa zgody na przysposobienie może być przyczyną zwolnienia opiekuna z opieki, jeżeli zostaną jednocześnie zrealizowane przesłanki wynikające z art. 169 kro.

W kontekście problematyki ustanawiania kuratora informuję, że w Ministerstwie Sprawiedliwości toczą się obecnie prace legislacyjne nad projektem ustawy *o zmianie ustawy - Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz ustawy - Kodeks postępowania cywilnego* (UB13). Przedmiotowy projekt ma na celu m.in. wykonanie postanowienia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 lutego 2014 r. (sprawa o sygn. akt S 2/14), w którym Trybunał sformułował uwagi dotyczące niezbędności podjęcia działań ustawodawczych zmierzających do usunięcia nieprawidłowości w postępowaniach karnych, w których osoby małoletnie,

pokrzywdzone w wyniku przestępstwa jednego lub obojga rodziców, reprezentowane są przez kuratora ustanowionego przez sąd opiekuńczy. W projekcie przewidziano wprowadzenie regulacji określających kwalifikacje kuratorów powoływanych na podstawie art. 99 k.r.o., zatem nie tylko w postępowaniu karnym, którymi co do zasady byłiby ustanawiani adwokaci lub radcowie prawni. Aktualnie analizowane są uwagi zgłoszone w toku uzgodnień międzyresortowych, konsultacji publicznych i opiniowania przedstawionego projektu.

W zakresie problematyki udziału prokuratora w postępowaniu o przysposobienie należy przypomnieć, że przepis art. 585² k.p.c. obowiązujący od 18 września 2015 r., dodany ustawą z dnia 24 lipca 2015 r. *o zmianie ustawy - Kodeks rodzinny i opiekuńczy, ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej* (Dz. U. poz. 1199), stanowi swoisty kompromis między koniecznością udziału prokuratora w każdej sprawie, a potrzebą interwencji w przypadku możliwych nadużyć w trakcie procedury adopcyjnej.

Regulacja taka stanowi uszczegółowienie obowiązującego w tym zakresie przepisu o charakterze ogólnym i jednocześnie uznaniowym, zawartego w przepisie art. 59 kpc, zgodnie z którym sąd zawiadamia prokuratora o każdej sprawie, w której udział jego uważa za potrzebny. Ponadto zgodnie z art. 7 kpc, prokurator może wziąć udział w postępowaniu o przysposobienie, jeżeli uzna, że wymaga tego ochrona praworządności, praw obywateli lub interesu społecznego.

Sygnalizuję dodatkowo, że zgodnie z przepisem § 364 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 kwietnia 2016 r. *Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury* (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 1206) udział prokuratora przewidziany jest także w postępowaniu o przysposobienie przez cudzoziemców lub obywateli polskich mających miejsce zamieszkania lub pobytu za granicą.

Z pewnością da się obronić teza, że doniosłość postępowań o przysposobienie zagraniczne zarówno w sferze praw jednostki, jak i interesu społecznego winna przemawiać za przyjęciem dobrej praktyki polegającej na obligatoryjnym udziale prokuratora w każdym takim postępowaniu, co mogłoby zostać osiągnięte poprzez realizację przez Prokuratora Generalnego, zgodnie z treścią art.13 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. *Prawo o prokuraturze* (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 1767) uprawnień w zakresie wydawania zarządzeń, wytycznych i poleceń prokuratorom powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury.

Z kolei propozycja zagwarantowania dostępności tłumacza w okresie osobistej styczności wydaje się wymagać rozważenia. Kierując się ogólną zasadą orzekania przysposobienia tylko w sytuacji, gdy przemawia za tym dobro dziecka, sąd ustalając sposób osobistej styczności powinien dostrzec taką okoliczność w realiach konkretnej sprawy i dopuścić dowód z tłumaczenia ustnego lub w razie potrzeby pisemnego - dokumentów.

Oznacza to jednak angażowanie tłumacza poza salą sądową i z reguły w miejscu pobytu dziecka oczekującego na przysposobienie, co łączy się z koniecznością technicznego zorganizowania możliwości przeprowadzenia tej czynności.

Jednocześnie przepraszam za opóźnienie w udzieleniu odpowiedzi spowodowane koniecznością zgromadzenia informacji niezbędnych do jej opracowania.

Z poważaniem,

PODSEKRETARZ STANU
w Ministerstwie Sprawiedliwości

Ewelina Piłkiak